

Overzichtskaart Lijkschouw

Achtergrond/definitie

Iedereen, ook een niet-medicus, mag de dood vaststellen. De lijkschouw daarentegen mag, afhankelijk van de aard, alleen door een arts/gemeentelijk lijkschouwer uitgevoerd worden. Doel van de lijkschouw is de aard van het overlijden vaststellen: natuurlijke of niet-natuurlijke dood.

Vorbereiding lijkschouw

Verwacht/onverwacht overlijden:

Begin met achterhalen of het gaat om verwacht of onverwacht overlijden. Bij onduidelijkheid t.a.v. overlijden, of als de arts nog hulp kan bieden, dient de arts met spoed naar de patiënt te gaan. Is er geen noodhulp meer mogelijk, dan dient de arts zo spoedig mogelijk na het overlijden de lijkschouw te verrichten waarbij het streven is de lijkschouw < 3 uur na het melden uit te voeren. Indien tussen 23.00-07.00u verwacht overlijden in verpleeghuis/vergelijkbare instelling + familie geen bezwaar: arts mag de daarop volgende ochtend schouwen.

Controleren overlijden

Nagaan of patiënt daadwerkelijk is overleden door luisteren naar hart en longen, en beoordeling pupilreactie (meestal lichtstijf en wijd). Bij twijfel: onderzoek vervormbaarheid pupillen door vanuit de ooghoek in het vlak van de pupilspier op de oogbol te drukken.

Procedure Lijkschouw

Stap 1: Identiteit, toedracht en patiëntendossier

Informatie verzamelen bij omstanders over identiteit en de toedracht. Bij de gegevensverzameling kan je gebruikmaken van het patiëntendossier.

Stap 2: Informatieverzameling omgeving

Let onder andere op de positie van het lijk ten opzichte van gevaarlijke plekken zoals een trap. Kijk naar lege medicijnstrips, een afscheidsbrief, sporen van inbraak, afval etc. Mocht de datum van overlijden niet bekend zijn, let dan bijvoorbeeld ook op ongeopende post, houdbaarheidsdata op afval of medicijnrollen

Stap 3: Onderzoek van het lichaam.

Eerste indruk

Observeer kleur, geur, gelaatsuitdrukking en lichaamshouding. Beoordeel hoofd-halsgebied; Let bij niet-natuurlijke dood op verwondingen of bloedinkjes, insnoeringen in de hals of vreemde voorwerpen in de mondholte. Bij schedelbreuk hoor je bij kloppen op de schedel het geluid van een gebarsten bord.

Postmortale veranderingen:

Komen deze overeen met de verklaringen van omstanders of het onderzoek van de omgeving betreffende tijdstip en toedracht van overlijden? NB bij aanwijzingen voor een niet-natuurlijke dood mag het lijk i.v.m. het nader onderzoek niet worden verplaatst of vervoerd.

Post-mortale veranderingen < enkele minuten na overlijden:

- Bleekheid en verlies van huidspanning;
- Lichtstijve, meestal wijde, pupillen met vervormbaarheid;
- Het ineenzakken van het lichaam door spierslapte.

Vroege postmortale veranderingen:

- Lijkvlekken: ontstaan tussen 0,5- 2u post mortem; na 6-12u volledig voltooid.
- Lijktijfheid: ontstaat 2- 3 uur na het overlijden. Bij koude omgeving trager beloop, bij warmte versneld beloop. In latere fase verlapen de spieren opnieuw.
- Afkoeling lichaam; de omgevingstemperatuur wordt geleidelijk wordt aangenomen.
- Indroging door verdamping van lichaamswater na het overlijden: Begint bij de uiteinden van het lichaam: deze krijgen een geelbruin, perkamentachtig uiterlijk. De oogbollen zakken in de kassen of er ontstaan Sommerse vlekken (=donkere vlekken in het oogwit)

Doodsoorzaak natuurlijk/niet-natuurlijk/onduidelijk:

Natuurlijke dood:

- Overlijden door een spontane ziekte; Denk aan een tumor of infectie. Hieronder valt ook een complicatie van een 'lege artis' uitgevoerde behandeling.
- Arts vult de volgende verklaringen in:
 - A-formulier: verklaring van overlijden
 - B-formulier: doodsoorzakenverklaring

Niet-natuurlijke dood:

- Dood door een direct of indirect gevolg van een ongeval, door geweld of ander van buiten komende oorzaak, schuld of opzet van een ander, of zelfmoord. Denk aan vergiftiging, verdrinking, euthanasie maar ook een val.
- Schakel gemeentelijk lijkschouwer in

Aard van overlijden onduidelijk:

- Toedracht onduidelijk of onbekend. Denk hierbij aan overlijden aan complicaties van een heupfractuur waarbij een valpartij onduidelijk is
- Schakel de gemeentelijk lijkschouwer in.

Take home messages

- De arts vormt tijdens de lijkschouw een oordeel over de aard van het overlijden: natuurlijk of niet-natuurlijk
- Dit oordeel wordt gebaseerd op basis van informatievoorziening van omstanders, onderzoek van de omgeving en van het lichaam van de overledene
- Bij de overtuiging van een natuurlijk overlijden geeft de behandelend arts een verklaring van overlijden (A) af en een doodsoorzakenverklaring (B)
- Bij een niet-natuurlijke dood of twijfel neemt de arts contact op met de gemeentelijk lijkschouwer